

GLOBAL SAVUNMA

STRATEJİ | GÜVENLİK | SAVAŞ TEKNOLOJİLERİ | İSTİHBARAT

İTTİFAKIN YENİ YÜZÜ:

NATO 3.0

32

Dr. Erman TATLIOĞLU
Misafir Yazar

NATO'nun Doğuya Genişlemesinden
NATO 3.0'a: Rusya-Ukrayna Krizi ve
Avrupa Güvenliğinin Dönüşümü

66

Prof. Dr. Fahri ERENEL
Global Savunma Haber Müdürü

Silahlı Kuvvetlerde Karargahlar:
Geçmişten Günümüze-Ay Yıldız
Karargah Binası

88

(E) Tümğ. Ergüder TOPTAŞ
Global Savunma Yazarı

Rusya-Ukrayna
Savaşı Üzerine Bir
Değerlendirme

Murselin TAN

Global Savunma Genel Yayın Yönetmeni

SAYGIDEĞER OKURLARIMIZ, HEPİNİZİ SAYGI VE MUHABBETLE SELAMLİYORUM.

Türkiye'nin alanında tek referans dergisi olan Global Savunma'nın yepyeni bir sayısı ile yeniden karşınızdayız. Birbirinden değerli yazarlarımızın katkılarıyla hazırladığımız bu sayımızda, uluslararası güvenlik gündeminin en önemli başlıklarından biri olan NATO ve değişen küresel güvenlik mimarisini farklı boyutlarıyla ele alıyoruz.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın, "Güçlü olmayanın haklı olmasının hiçbir anlamı yoktur." sözü, içinde bulunduğumuz çağın en yalın ve en gerçekçi jeopolitik tespitlerinden biridir.

Bugün uluslararası sistem, yalnızca hukukun veya diplomasinin değil; teknolojik üstünlüğün, ekonomik dayanıklılığın, savunma sanayinin ve stratejik aklın belirlediği yeni bir döneme girmiştir.

Devletlerin kaderini artık sadece sahip oldukları askerî güç değil, bilgi üretme kabiliyeti, krizlere karşı dayanıklılığı ve geleceği öngörebilen vizyonları tayin etmektedir.

Tam da bu nedenle Global Savunma'nın Temmuz sayısını NATO dosyasına ayırdık. Çünkü NATO'nun geçirdiği dönüşüm, yalnızca bir ittifakın değişimi değil; XXI. yüzyılın güvenlik anlayışının

yeniden yazılmasıdır. Ankara Zirvesi'nden algoritmik savaşa, Rusya-Ukrayna Savaşı'ndan kuantum teknolojilerine uzanan geniş perspektifte hazırlanan analizlerimiz, geleceğin güvenlik mimarisini anlamaya çalışan herkes için önemli bir başvuru kaynağı olacaktır.

Türkiye ise bu yeni dönemin edilgen bir izleyicisi değil; savunma sanayi, diplomatik kapasitesi ve stratejik vizyonu ile oyun kuran ülkelerden biri olma yolunda kararlılıkla ilerlemektedir. Yerli ve millî teknoloji hamleleri, sadece bugünün ihtiyaçlarına değil, yarının tehditlerine de cevap verecek bir güvenlik ekosisteminin temelini oluşturmaktadır.

Global Savunma olarak bizler de bu büyük dönüşümü günübirlik gelişmelerin ötesinde değerlendiriyor; analiz eden, sorgulayan ve geleceğe ışık tutan yayıncılık anlayışımızı sürdürmeye devam ediyoruz.

Çünkü biliyoruz ki güçlü devletler yalnızca silah üretmez; fikir üretir, strateji geliştirir ve geleceği inşa eder.

Son yıllarda yaşanan gelişmeler göstermiştir ki uluslararası güvenlik anlayışı artık yalnızca askerî güç dengeleriyle açıklanamamaktadır. Rusya-Ukrayna Savaşı, Orta Doğu'daki istikrarsızlık, hibrit tehditler, siber saldırılar, savunma sanayindeki teknolojik dönüşüm ve büyük güç rekabeti; güvenlik kavramını yeniden tanımlamaktadır.

Günümüzde devletlerin caydırıcılık kapasitesi yalnızca sahip oldukları askerî imkânlarla değil, üretim kabiliyetleri, teknolojik üstünlükleri, yapay zekâ ve kuantum teknolojileri, istihbarat altyapıları ve krizlere karşı dayanıklılıklarıyla da ölçülmektedir. NATO'nun Ankara Zirvesi'nde ortaya koyduğu yeni vizyon da bu dönüşümün en önemli göstergelerinden biri olmuştur.

Bu çerçevede dergimizde yer alan makaleler, NATO'nun bugünü ve geleceğini farklı disiplinlerden ele almaktadır. Dr. Güven İçöz, ittifakın sanayi, dayanıklılık ve algoritmik savaş ekseninde şekillenen yeni dönemini değerlendirirken; Göktuğ Çalışkan, NATO'nun karar alma mekanizmasını stratejik akıl ile siyasi popülizm arasındaki denge üzerinden analiz etmektedir. Dr. Erman Tatlıoğlu, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın

Avrupa güvenliği üzerindeki etkilerini ve NATO'nun doğuya genişleme sürecini incelerken; Prof. Dr. A. İnci Sökmen Alaca, Romanya-Moldova birleşmesi ihtimalinin Karadeniz ve NATO'nun doğu kanadı açısından oluşturabileceği askerî ve jeopolitik sonuçları ortaya koymaktadır.

Sayımızda ayrıca Murat Boz, NATO'yu medeniyetler çatışması perspektifinden tarihsel ve stratejik bir bakışla ele alırken; Ersan Ergür, Ankara Zirvesi sonrasında Türkiye öncülüğünde oluşturulabilecek bölgesel güvenlik ve caydırıcılık modelini değerlendirmektedir. Dr. Hasan Mesut Önder, Mossad'ın İran güvenlik yapısına yönelik istihbarat faaliyetlerini analiz ederken, (E) Tümgeneral Ergüder Toptaş, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın değişen harp anlayışına etkilerini stratejik düzlemde yorumlamaktadır. Yakup Kütükcü, şeffaf savaş alanında manevra kavramının geleceğini tartışırken; Muharrem Tuncay Gençoğlu ise kuantum teknolojilerinin küresel güç mücadelesindeki yerini ve Türkiye açısından taşıdığı stratejik önemi kapsamlı biçimde değerlendirmektedir.

Farklı bakış açılarını bir araya getiren bu çalışmalar, yalnızca güncel gelişmeleri değerlendirmekle kalmayıp geleceğin güvenlik ortamına ilişkin önemli öngörüler de sunmaktadır. Savunma ve güvenlik alanında çalışan karar vericiler, akademisyenler, araştırmacılar ve sektör temsilcileri için bu sayımızın önemli bir başvuru kaynağı olacağına inanıyoruz.

Global Savunma olarak hedefimiz; gelişmeleri yalnızca aktaran değil, analiz eden, yorumlayan ve stratejik bakış açısı kazandıran yayın anlayışımızı sürdürmektir. Dergimizin, ülkemizin savunma kültürüne ve stratejik düşünce birikimine katkı sağlamaya devam edeceğine olan inancımız tamdır.

Bu sayımızın hazırlanmasında emeği geçen tüm yazarlarımıza teşekkür ediyor, bizleri her sayıda ilgiyle takip eden siz değerli okurlarımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

Söz uçar yazı kalır...
Bir sonraki sayımızda görüşmek dileğiyle...

GLOBAL SAVUNMA

STRATEJİ | GÜVENLİK | SAVAŞ TEKNOLOJİLERİ | İSTİHBARAT

YIL : 8 SAYI : 83 - TEMMUZ 2026

GLOBAL ARAŞTIRMA VE ENFORMASYON MERKEZİ (GAM)

YAYINCI

MT Yeni Medya İletişim Ltd. Şti.
Adına İmtiyaz Sahibi
Murselin Tan

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Murselin Tan
murselin.tan@globalsavunma.com

GENEL YAYIN YÖNETMEN YARDIMCISI

Dr. Barış Adıbelli
baris.adibelli@globalsavunma.com

Dr. Güven İçöz

guven.icoz@globalsavunma.com

HABER MÜDÜRÜ

Prof. Dr. Fahri Erenel / E. Tuğgeneral
fahri.erenel@globalsavunma.com

DIŞ HABERLER MÜDÜRÜ

Umut Berhan Şen
umut.berhan@globalsavunma.com

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ (Sorumlu)

Erol Cihangir

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Dr. Şule Kılıçarslan

GENEL KOORDİNATÖR

İnci Şenol Tan

EDİTÖR

Nihan Atıla
nihan.atila@globalsavunma.com

SAVUNMA VE HAVACILIK EDİTÖRÜ

Gökhan Karakuş E. Binbaşı K. Pilot

WEB - DİJİTAL YAYINLAR EDİTÖRÜ

Tuna Ömer Turmuş

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Abdullah Çavuşoğlu
Prof. Dr. Anıl Çeçen
Prof. Dr. Aşkın İnci Sökmen Alaca
Prof. Dr. Fahrettin Öztürk
Prof. Dr. Giray Saynur Derman
Prof. Dr. Hasan Canpolat / Vali E.
Prof. Dr. Lokman Kuzu
Prof. Dr. Mehmet Akif Kireççi
Prof. Dr. Mesut Gökten
Prof. Dr. Miktad Kadioğlu
Prof. Dr. Nesrin Çobanoğlu Yüksel
Prof. Dr. Şenol Kantarcı
Dr. Hasan Mesut Önder
Dr. Osman Gazi Kandemir

YAZI KURULU

Prof. Dr. Fahri Erenel
Prof. Dr. Hasan Canpolat
Prof. Dr. Lokman Kuzu
Dr. Güven İçöz
Murat Boz
Nihan Atıla

ASKERİ DANIŞMANLAR

Ergüder Toptaş E. Tümgeneral
Ahmet Arık E. Albay
Musa Aksu E. Albay
Yakup Kütükcü E. Albay

SANAT YÖNETMENİ

Ahmet Burak Özkan / Öğr. Gör.

GAM BAŞKANI

Prof. Dr. Hasan Canpolat / Vali E.

GAM GÜVENLİK POLİTİKALARI DİREKTÖRÜ

Dr. Güven İçöz

GAM ORTA DOĞU DİREKTÖRÜ

Eylem Okumuş

İDARİ VE MALİ İŞLER DİREKTÖRÜ

Zeki Aytekin (YMM)
Talip Erol (SMMM)

HUKUK MÜŞAVİRİ

Av. Murat Dursun / Ankara
Av. Ezgi Tunçer / İstanbul

YÖNETİM MERKEZİ

Atatürk Bulvarı 175/13 Kavaklıdere PK 06680
Çankaya/Ankara
Tel: Santral +90 312 424 10 23
Tel: Mobil +90 532 406 47 64
info@globalsavunma.com

İSTANBUL TEMSİLCİLİĞİ

Global Araştırma ve Enformasyon Merkezi
Halaskargazi Mah. Rumeli Cad. No: 21 / 23
Kat 2 Daire 3 Nişantaşı
Şişli - İstanbul
Tel: 0533 339 1771

BASKI

Ankara Özgür Matbaacılık Basım Yayın Dağıtım San. Tic. A.Ş.
Ostim OSB Mahallesi 1250 Cadde No:24
Yenimahalle ANKARA
T: +90 507 923 9099
Sertifika No: 46821

DAĞITIM

Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi
Şehit Teğmen Kalmaz Caddesi No:2 06050 ULUS/ ANKARA
Tel: 03125095000 Fax: 03123095144 45
Web Sitesi: www.ptt.gov.tr

YAYIN TÜRÜ

Yaygın, Süreli, Aylık
ISSN: 2687 3265

© Global Savunma, MT Yeni Medya İletişim Ltd. Şti. Tarafından Türkiye Cumhuriyeti yasalarına uygun olarak yayımlanmaktadır. Global Savunma Dergisinin isim ve yayın hakkı MT Yeni Medya İletişim Ltd. Şti. 'ne aittir. Dergide yayımlanan yazı, fotoğraf, harita, illüstrasyon ve konuların her hakkı saklıdır. İzinsiz, kaynak gösterilerek dahi alıntı yapılamaz. Dergide yayımlanan yazıların etik kurallara uygunluğu ve içerikleriyle ilgili her türlü yasal sorumluluk yazar veya yazarlarına aittir.

Dergimiz Anadolu Ajansı (AA) ve Shutterstock abonesidir.

İÇİNDEKİLER

› s.32 NATO'NUN DOĞUYA GENİŞLEMESİNDEN NATO 3.0'A: RUSYA-UKRAYNA KRİZİ VE AVRUPA GÜVENLİĞİNİN DÖNÜŞÜMÜ
DR. ERMAN TATLIOĞLU

› s.40 ROMANYA-MOLDOVA BİRLEŞMESİNİN ASKERİ RİSK MATRİSİ: NATO'NUN DOĞU KANADI VE KARADENİZ GÜVENLİĞİ ÜZERİNE BİR ANALİZ
PROF. DR. A. İNCİ SÖKMEN ALACA

› s.X MEDENİYETLER ÇATIŞMASI EKSENİNDE NATO
MURAT BOZ

› s.56 NATO ANKARA TOPLANTISI SONRASI YENİ BÖLGESEL GÜVENLİK MİMARİSİ
ERSAN ERGÜR

› s.66 SİLAHLI KUVVETLERDE KARARGAHLAR: GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE-AY YILDIZ KARARGAH BİNASI
PROF. DR. FAHRİ ERENEL

› s.78 İRAN'IN VEKİL AKTÖR STRATEJİSİ VE DİRENİŞ EKSENİ'NİN DÖNÜŞÜMÜ: 7 EKİM SONRASI BÖLGESEL ÇATIŞMALAR VE 28 ŞUBAT SAVAŞI
ALİ ŞAHİN

› s.88 RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME
(E) TÜMG. ERGÜDER TOPTAŞ

1. Giriş

Romanya ile Moldova'nın birleşmesi fikri, Doğu Avrupa'nın en uzun süredir tartışılan jeopolitik meselelerinden biri olmaya devam etmektedir. Tarihsel, kültürel ve dilsel ortaklıklara dayanan bu fikir, uzun yıllar boyunca daha çok siyasi söylem ve akademik tartışmalar düzeyinde kalmış olsa da son dönemde yaşanan gelişmeler konuyu yeniden Avrupa güvenlik gündeminin önemli başlıklarından biri hâline getirmiştir. Özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında Avrupa'nın güvenlik mimarisinde meydana gelen değişim, Moldova'nın Avrupa Birliği (AB) üyelik sürecinin hızlanması ve Karadeniz'de

artan stratejik rekabet, Romanya-Moldova ilişkilerine yeni bir jeopolitik boyut kazandırmıştır.

Romanya ile bugünkü Moldova Cumhuriyeti'nin büyük bölümü tarihsel olarak Boğdan (Moldavya) Prensiğinin mirasını paylaşmaktadır. 1918 yılında Besarabya'nın Romanya Krallığı ile birleşmesi sonucunda iki ülke yaklaşık yirmi iki yıl boyunca aynı devlet çatısı altında yaşamış, ancak 1939 tarihli Molotov-Ribbentrop Pakti'nin ardından Sovyetler Birliği'nin 1940 yılında Besarabya'yı ilhak etmesiyle bu birlik sona ermiştir. Moldova'nın 1991 yılında bağımsızlığını kazanmasının ardından iki ülke arasındaki siyasi,

Prof. Dr. A. İnci Sökmen ALACA

Global Savunma Yazarı
Global Araştırma ve Enformasyon Merkezi Uzmanı

iki ülke arasındaki yakınlığın temelinde ortak tarih kadar ortak dil ve kültürel kimlik de bulunmaktadır. Moldova'da konuşulan resmî dil, dilbilimsel açıdan Romence'nin bölgesel bir varyantı olarak kabul edilmekte olup, Moldova Anayasa Mahkemesi de devlet dilinin adının "Romence" olduğunu hükme bağlamıştır. Yaklaşık 2,4 milyon nüfusa sahip Moldova'da bir milyondan fazla kişinin aynı zamanda Romanya vatandaşlığına sahip olması, iki ülke arasındaki toplumsal bütünleşmenin ulaştığı düzeyi göstermektedir. Çifte vatandaşlık uygulaması sayesinde bu kişiler Avrupa Birliği vatandaşlığı haklarından yararlanabilmekte ve her iki ülkedeki seçimlerde oy kullanabilmektedir. Bu durum, Romanya ile Moldova arasındaki ilişkinin yalnızca devletlerarası değil, aynı zamanda toplumsal, hukuki ve siyasi boyutları bulunan çok katmanlı bir entegrasyon süreci olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte birleşme konusunda iki ülke kamuoyunun yaklaşımı aynı değildir. Kamuoyu araştırmaları, Romanya'da birleşmeye verilen desteğin yaklaşık yüzde 70'in üzerinde olduğunu, buna karşılık Moldova'da bu oranın yaklaşık yüzde 40 seviyesinde kaldığını göstermektedir. Moldova Cumhurbaşkanı Maia Sandu, *The Rest Is Politics*: *Leading* programına verdiği röportajda, olası bir referandum düzenlenmesi hâlinde kişisel olarak Romanya ile birleşme yönünde oy kullanacağını açıklamış; bu yaklaşımını Moldova gibi küçük bir devletin demokratik yapısını ve egemenliğini Rusya'nın baskılarına karşı daha güçlü koruyabilme düşüncesiyle gerekçelendirmiştir. Bununla birlikte Sandu, Moldova toplumunda birleşme yönünde henüz çoğunluk desteğinin bulunmadığını kabul etmiş ve mevcut koşullarda ülkesi açısından en gerçekçi hedefin bağımsız bir devlet olarak Avrupa Birliği'ne tam üyelik olduğunu vurgulamıştır. Moldovya, 2022 yılında Avrupa Birliği'ne aday ülke statüsü kazanmış, üyelik müzakerelerine başlamış ve 2024 yılında gerçekleştire-

ekonomik ve kültürel ilişkiler yeniden gelişmeye başlamış, özellikle Avrupa bütünleşmesi süreci bu yakınlaşmayı daha da hızlandırmıştır.

Romanya-Moldova Birleşmesinin Askerî Risk Matrisi: NATO'nun Doğu Kanadı ve Karadeniz Güvenliği Üzerine Bir Analiz

rilen referandumda Avrupa Birliği üyeliğinin anayasal hedef olarak benimsenmesi seçmenlerin yüzde 50,31'inin desteğini almıştır. Bu sonuç, Moldova toplumunun Avrupa yönelimini desteklemekle birlikte ülkenin stratejik geleceği konusunda belirgin bir toplumsal bölünmenin de varlığını ortaya koymaktadır.

Birleşme tartışmalarını önceki dönemlerden ayıran en önemli gelişme ise Romanya Parlamentosu'nda yaşanan son yasama sürecidir. S.O.S. România Partisi milletvekilleri tarafından 14 Nisan 2026 tarihinde sunulan Romanya ile Moldova Cumhuriyeti'nin birleşmesini öngören yasa teklifi, hükümet ile Temsilciler Meclisi Hukuk ve İnsan Hakları Komisyonlarının olumsuz görüş bildirmesine rağmen, Romanya Anayasası'nın 75. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen *zımni kabul* (*tacit approval/silent adoption*) usulü kapsamında Temsilciler Meclisi aşamasını geçmiştir. Bu usule göre bir yasa teklifi, kırk beş günlük anayasal süre içerisinde genel kurulda görüşülmez veya reddedilmezse, alt meclis tarafından otomatik olarak kabul edilmiş sayılmaktadır. Dolayısıyla herhangi bir oylama yapılmaksızın kabul edilen teklif, yasama sürecinin nihai karar organı olan Senato'nun gündemine sevk edilmiştir.

Tasarıda Romanya Parlamentosu'nun Romanya ile Moldova Cumhuriyeti'nin birleşmesine karar vermesi, Helsinki Nihai Senedi hükümlerine atıf yapılarak devlet sınırlarının barışçıl ve diplomatik yollarla değiştirilebileceğinin vurgulanması ve Romanya hükümetine Kişinev yönetimiyle birleşme konusunda resmî müzakereleri başlatma yetkisinin verilmesi öngörülmektedir. Ayrıca yasanın kabul edilmesi hâlinde Moldova Cumhuriyeti'nin yanı sıra Avrupa Birliği, NATO, Birleşmiş Milletler, Amerika Birleşik Devletleri ve diğer ilgili uluslararası kuruluşların süreç hakkında resmî olarak bilgilendirilmesi teklif edilmektedir. Her ne kadar söz konusu

girişimin yasalasıp yasalasmayacağı ve siyasi uygulanabilirliği belirsizliğini korusa da birleşme fikrinin ilk kez bu ölçüde somut bir parlamenter süreç içerisinde değerlendirilmesi, konunun artık yalnızca tarihsel veya kültürel bir ideal olmaktan çıkarak bölgesel güvenlik planlamasında dikkate alınması gereken stratejik bir senaryoya dönüşüğünü göstermektedir.

Romanya-Moldova birleşmesi, yalnızca iki devlet arasındaki anayasal veya siyasi bir tercih olarak değerlendirilemez. Böyle bir gelişme, Avrupa Birliği'nin genişleme politikalarını, NATO'nun doğu kanadındaki güvenlik mimarisini, Karadeniz'deki askerî dengeyi, Rusya'nın yakın çevre stratejisini, Transdinyester ve Gagavuzya gibi kırılan bölgelerin geleceğini doğrudan etkileyebilecek çok boyutlu jeopolitik sonuçlar doğurma potansiyeline sahiptir. Bunun yanında siber güvenlikten enerji arzına, hibrit tehditlerden toplumsal istikrara kadar uzanan geniş bir risk yelpazesini de beraberinde getirebilir. Bu nedenle olası birleşmenin yalnızca hukuki ve siyasi boyutlarıyla değil, ortaya çıkarabileceği askerî ve güvenlik riskleri açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışma, Romanya-Moldova birleşmesi senaryosunu askerî risk matrisi yaklaşımı çerçevesinde analiz ederek, farklı aktörler açısından ortaya çıkabilecek stratejik, askerî ve hibrit güvenlik risklerini sistematik bir biçimde incelemeyi amaçlamaktadır.

2. Romanya-Moldova Birleşmesini Şekillendiren Jeopolitik ve Güvenlik Dinamikleri

Romanya ile Moldova arasında olası bir siyasi birleşme, yalnızca iki ülkenin tarihsel ve kültürel bağları çerçevesinde değerlendirilebilecek bir gelişme değildir. Böyle bir senaryo, Avrupa Birliği'nin genişleme politikaları, NATO'nun doğu kanadındaki güvenlik mimarisi, Rusya'nın *yakın çevre* (near abroad) stratejisi ve Karadeniz jeopolitiği gibi birbirini etkileyen çok sayıda dinamiği aynı

anda harekete geçirebilecek niteliktedir. Bu nedenle birleşme olasılığı, ulusal sınırların yeniden şekillenmesinden çok daha geniş kapsamlı bir güvenlik meselesi olarak değerlendirilmelidir. Özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında Avrupa güvenlik mimarisinde yaşanan dönüşüm, Moldova'nın stratejik önemini belirgin biçimde artırmış ve ülkeyi Batı ile Rusya arasındaki jeopolitik rekabetin önemli odak noktalarından biri hâline getirmiştir.

Avrupa Birliği açısından Moldova, Doğu Ortaklığı politikası kapsamında demokratikleşme, hukukun üstünlüğü ve ekonomik reform süreçlerini desteklenen öncelikli ülkelerden biridir. Moldova'nın 2022 yılında aday ülke statüsü kazanması ve üyelik müzakerelerine başlaması, ülkenin Avrupa kurumlarıyla bütünleşme iradesini güçlendirmiştir. Bununla birlikte Romanya ile olası bir birleşme, bazı çevrelerde Moldova'nın Avrupa Birliği'ne daha hızlı entegre olabileceği alternatif bir yol olarak değerlendirilirken, diğer çevrelerde Avrupa Birliği'nin genişleme politikası açısından hukuki ve siyasi tartışmalar doğurabilecek bir senaryo olarak görülmektedir. Bu nedenle Avrupa Birliği'nin temel önceliği, Moldova'nın bağımsız ve egemen bir devlet olarak üyelik kriterlerini yerine getirerek Birliğe katılmasıdır. Bununla birlikte birleşme tartışmalarının devam etmesi, Avrupa entegrasyonu ile ulusal bütünleşme süreçlerinin birbirinden tamamen bağımsız değerlendirilemeyeceğini de göstermektedir.

Şekil 1 Romanya Moldavya Birleşmesini Gösteren Harita

Güvenlik açısından değerlendirildiğinde ise en kritik unsur NATO faktörüdür. Romanya, 2004 yılından bu yana NATO üyesi olup Karadeniz'in doğu kanadındaki en önemli müttefiklerden biri olarak kabul edilmektedir. Buna karşılık Moldova Anayasası'nda sürekli tarafsızlık ilkesi yer almakta ve ülke NATO üyesi değildir. Olası bir birleşme gerçekleşmesi durumunda, NATO'nun

güvenlik şemsiyesinin Moldova topraklarını hangi ölçüde kapsayacağı uluslararası hukuk ve ittifak hukuku açısından önemli tartışmalar doğurabilecektir. Böyle bir gelişme, Rusya tarafından NATO'nun doğuya doğru fiili genişlemesi şeklinde algılanabilir ve özellikle Karadeniz ile Dinyester hattındaki askerî dengeleri doğrudan etkileyebilir. Bu nedenle birleşme ihtimali, yalnızca iki ülke arasındaki anayasal bir düzenleme değil, aynı zamanda Avrupa'nın caydırıcılık mimarisini ilgilendiren stratejik bir gelişme niteliği taşımaktadır.

Rusya açısından Moldova, Sovyet sonrası coğrafyada nüfuzunu sürdürmeye çalıştığı kritik ülkelerden biridir. Moskova yönetimi, Moldova'nın Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşmesini uzun süredir kendi güvenlik çıkarları açısından yakından takip etmektedir. Bu bağlamda Transdinyester bölgesi, Rusya'nın Moldova üzerindeki askerî ve siyasi etkisinin en önemli araçlarından biri olmaya devam etmektedir. Bölgede konuşlu Rus askerî varlığı, mühimmat depoları ve Rus vatandaşlarının korunmasına yönelik söylemler, Moskova'nın kriz dönemlerinde kullanılabileceği önemli baskı unsurları ara-

sında yer almaktadır. Bunun yanında Gagavuzya'nın özel statüsü, enerji bağımlılığı, bilgi ve dezenformasyon faaliyetleri ile Rusya yanlısı siyasi aktörler de Moldova'nın iç istikrarını etkileyebilecek diğer araçlar olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla Rusya'nın yaklaşımı yalnızca konvansiyonel askerî güç üzerinden değil; hibrit savaş, siyasi nüfuz ve toplumsal etki mekanizmalarının birlikte kullanıldığı çok katmanlı bir strateji olarak değerlendirilebilir.

Karadeniz jeopolitiği de birleşme tartışmalarının önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Romanya'nın Kara-

ROMANYA, 2004 YILINDAN BU YANA NATO ÜYESİ OLUP KARADENİZ'İN DOĞU KANADINDAKİ EN ÖNEMLİ MÜTTEFİKLERDEN BİRİ OLARAK KABUL EDİLMEKTEDİR. BUNA KARŞILIK MOLDOVA ANAYASASI'NDA SÜREKLİ TARAFSIZLIK İLKESİ YER ALMAKTA VE ÜLKE NATO ÜYESİ DEĞİLDİR. OLASI BİR BİRLEŞME GERÇEKLEŞMESİ DURUMUNDA, NATO'NUN GÜVENLİK ŞEMSİYESİNİN MOLDOVA TOPRAKLARINI HANGİ ÖLÇÜDE KAPSAYACAĞI ULUSLARARASI HUKUK VE İTTİFAK HUKUKU AÇISINDAN ÖNEMLİ TARTIŞMALAR DOĞURABİLECEKTİR. BÖYLE BİR GELİŞME, RUSYA TARAFINDAN NATO'NUN DOĞUYA DOĞRU FİİLİ GENİŞLEMESİ ŞEKLİNDE ALGILANABİLİR VE ÖZELLİKLE KARADENİZ İLE DİNYESTER HATTINDAKİ ASKERİ DENGELERİ DOĞRUDAN ETKİLEYEBİLİR.

deniz kıyısındaki stratejik konumu, NATO'nun bölgedeki lojistik ve askerî faaliyetleri açısından kritik önem taşıırken, Moldova'nın Ukrayna ile olan coğrafi bağlantısı ve Transdinyester'in Odesa bölgesine yakınlığı güvenlik hesaplamalarını daha da karmaşık hâle getirmektedir. Özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında Karadeniz'de artan askerî hareketlilik, enerji hatlarının güvenliği, tahıl koridorları, liman altyapıları ve kritik ulaştırma ağları, Moldova'nın jeostratejik önemini artırmıştır. Bu nedenle Romanya-Moldova birleş-

mesi yalnızca iki ülkenin geleceğini değil, Karadeniz güvenlik mimarisini, NATO-Rusya rekabetini ve Avrupa'nın doğu sınırındaki güç dengesini yeniden şekillendirebilecek potansiyel bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Bu çok katmanlı jeopolitik ortam, birleşme senaryosunun yalnızca siyasi bir tercih değil, farklı düzeylerde askerî, diplomatik, ekonomik ve hibrit güvenlik riskleri üretebilecek stratejik bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu nedenle çalışmanın bir sonraki bölümünde, söz konusu risklerin sistematik biçimde değerlendirilebilmesi amacıyla askerî risk matrisi yaklaşımının metodolojik çerçevesi ortaya konulacaktır.

ROMANYA'NIN KARADENİZ KIYISINDAKİ STRATEJİK KONUMU, NATO'NUN BÖLGEDEKİ LOJİSTİK VE ASKERİ FAALİYETLERİ AÇISINDAN KRİTİK ÖNEM TAŞIRKEN, MOLDOVA'NIN UKRAYNA İLE OLAN COĞRAFİ BAĞLANTISI VE TRANSDİNYESTER'İN ODESSA BÖLGESİNE YAKINLIĞI GÜVENLİK HESAPLAMALARINI DAHA DA KARMAŞIK HÂLE GETİRMEKTEDİR. ÖZELLİKLE RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI SONRASINDA KARADENİZ'DE ARTAN ASKERİ HAREKETLİLİK, ENERJİ HATLARININ GÜVENLİĞİ, TAHİL KORİDORLARI, LİMAN ALTYAPILARI VE KRİTİK ULAŞTIRMA AĞLARI, MOLDOVA'NIN JEOSTRATEJİK ÖNEMİNİ ARTIRMIŞTIR. BU NEDENLE ROMANYA-MOLDOVA BİRLEŞMESİ YALNIZCA İKİ ÜLKENİN GELECEĞİNİ DEĞİL, KARADENİZ GÜVENLİK MİMARİSİNİ, NATO-RUSYA REKABETİNİ VE AVRUPA'NIN DOĞU SINIRINDAKİ GÜÇ DENGESİNİ YENİDEN ŞEKİLLENDİREBİLECEK POTANSİYEL BİR GELİŞME OLARAK DEĞERLENDİRİLMEKTEDİR.

3. Askerî Risk Matrisi: Analitik Çerçeve ve Metodoloji

Uluslararası güvenlik ortamının giderek daha karmaşık ve öngörülmesi güç bir yapıya dönüşmesi, güvenlik analizlerinde yalnızca mevcut tehditlerin değil, gelecekte ortaya çıkabilecek olası senaryoların da sistematik biçimde değerlendirilmesini zorunlu hâle getirmiştir. Özellikle devletlerarası rekabetin konvansiyonel askerî güç kullanımının ötesine geçerek siber saldırılar, hibrit savaş, dezenformasyon, enerji güvenliği ve kritik altyapılara yönelik baskılar gibi çok boyutlu alanlara yayılması, risk temelli analiz yöntemlerinin önemini artırmıştır. Bu nedenle

son yıllarda NATO, Avrupa Birliği ve birçok ulusal savunma kurumu, güvenlik planlamasında senaryo analizleri ile askerî risk matrisi yöntemlerini birlikte kullanmaktadır.

Askerî risk matrisi, belirli bir olayın veya senaryonun gerçekleşme olasılığı ile meydana gelmesi hâlinde oluşturacağı etkinin birlikte değerlendirilmesine dayanan analitik bir karar destek yöntemidir. Bu yaklaşımın temel amacı, yalnızca hangi risklerin mevcut olduğunu ortaya koymak değil; aynı zamanda hangi risklerin stratejik öncelik taşıdığını belirlemek, kaynakların etkin kullanımını sağlamak ve kriz yönetimi süreçlerine bilimsel bir temel oluştur-

Bu iki değişkenin birlikte değerlendirilmesiyle her bir risk için göreceli bir risk düzeyi belirlenmektedir.

Bu çalışmada beşli değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Olasılık; çok düşük (1), düşük (2), orta (3), yüksek (4) ve çok yüksek (5) olmak üzere sınıflandırılmıştır. Benzer şekilde etki düzeyi de çok düşükten (1) kritik seviyeye (5) kadar derecelendirilmiştir. Böylece her risk, gerçekleşme olasılığı ile stratejik etkisinin birlikte değerlendirilmesi sonucunda analiz edilmiştir. Bu yaklaşım, kesin tahminlerde bulunmayı değil, farklı senaryolar arasında karşılaştırmalı değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır.

Romanya-Moldova birleşmesi senaryosu değerlendirilirken yalnızca konvansiyonel askerî tehditler dikkate alınmamıştır. Günümüz güvenlik ortamında krizlerin önemli bir bölümü hibrit yöntemlerle geliştiğinden, analiz kapsamına siber saldırılar, dezenformasyon faaliyetleri, enerji güvenliği, kritik altyapılara yönelik baskılar, ayrılıkçı hareketler, toplumsal istikrarsızlık ve yanlış hesaplamaya dayalı askerî tırmanma riskleri de dâhil edilmiştir. Böylece güvenlik, yalnızca askerî kuvvetlerin karşı karşıya gelmesi şeklinde değil; siyasi, ekonomik, toplumsal ve bilgi alanlarını kapsayan çok katmanlı bir süreç olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın analiz birimi, Romanya ile Moldova arasında gerçekleşebilecek olası bir siyasi birleşmenin bölgesel güvenlik üzerindeki etkileridir. Bu kapsamda değerlendirme; NATO, Avrupa Birliği, Rusya Federasyonu, Moldova ve Romanya'nın güvenlik çıkarlarının yanı sıra Transdinyester ve Gagavuzya gibi kırılgan bölgelerin oluşturabileceği riskler dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Analizde kullanılan puanlamalar kesin öngörüler değil, mevcut açık kaynak verileri, güncel jeopolitik gelişmeler ve güvenlik çalışmaları literatürü ışığında oluşturulmuş analitik değerlendirmeleri yansıtmaktadır.

Bu metodolojik çerçeve doğrultusunda bir sonraki bölümde Romanya-Moldova birleşmesi senaryosunun ortaya çıkarabileceği askerî, siyasi ve hibrit güvenlik riskleri askerî risk matrisi yöntemi kullanılarak sistematik biçimde analiz edilecek; her bir riskin olasılık ve etki düzeyi ayrı ayrı değerlendirilerek bölgesel güvenlik üzerindeki muhtemel sonuçları ortaya konulacaktır.

4. Romanya-Moldova Birleşmesinin Askerî Risk Analizi

Romanya ile Moldova arasında olası bir siyasi birleşme, yalnızca iki devlet arasındaki anayasal statünün değişmesi anlamına gelmemektedir. Böyle bir gelişme, Karadeniz güvenlik mimarisini, NATO'nun doğu kanadındaki caydırıcılık dengesini ve Rusya'nın yakın çevre stratejisini doğrudan etkileyebilecek çok boyutlu sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle olası risklerin yalnızca gerçekleşme ihtimali açısından değil, aynı zamanda bölgesel güvenlik üzerindeki stratejik etkileri bakımından da değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu bölümde üçüncü bölümde açıklanan askerî risk matrisi metodolojisi kullanılarak Romanya-Moldova birleşmesinin ortaya çıkarabileceği başlıca riskler analiz edilmektedir. Değerlendirme, her riskin **gerçekleşme olasılığı** ile **bölgesel güvenlik üzerindeki muhtemel etkisi** esas alınarak yapılmıştır.

Tablo 1. Romanya-Moldova Birleşmesine İlişkin Askerî Risk Matrisi

Risk	Olasılık	Etki	Risk Düzeyi
Transdinyester'de askerî tırmanma	4	5	Çok Yüksek
Rusya'nın hibrit operasyonlarını artırması	5	4	Çok Yüksek
Gagavuzya'da iç istikrarsızlık	4	4	Yüksek
NATO-Rusya arasında yanlış hesaplama	3	5	Yüksek
Karadeniz'de askerî hareketliliğin artması	3	4	Orta-Yüksek
Siber saldırılar	5	4	Çok Yüksek
Enerji güvenliği ve ekonomik baskılar	4	3	Orta-Yüksek

Etki	1 Çok Düşük	2 Düşük	3 Orta	4 Yüksek	5 Kritik
5 Çok Yüksek				Rus Hibrit Operasyonları Siber Saldırıları	Transdinyester'de Askerî Tırmanma
4 Yüksek			Enerji Güvenliği	Gagavuzya Kaynaklı İç İstikrarsızlık	
3 Orta				Karadeniz'de Askerî Hareketlilik	NATO-Rusya Yanlış Hesaplama Riski
2 Düşük					
1 Çok Düşük					

Tablo 2. Romanya-Moldova Birleşmesine İlişkin Stratejik Risk İsi Haritası

Tablo 2'de Romanya-Moldova birleşmesi senaryosunda ortaya çıkabilecek güvenlik risklerinin aynı düzeyde olmadığını göstermektedir. Analiz, en yüksek risk grubunun doğrudan konvansiyonel savaş ihtimalinden ziyade hibrit güvenlik alanında yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Özellikle Rusya'nın hibrit operasyonlarını artırması, kritik altyapılara yönelik siber saldırılar ve Transdinyester'de yaşanabilecek askerî tırmanma hem gerçekleşme olasılığı hem de bölgesel güvenlik üzerindeki etkisi bakımından en kritik riskler olarak öne çıkmaktadır. Buna karşılık NATO ile Rusya arasında doğrudan askerî çatışma ihtimali görece daha düşük değerlendirilmekle birlikte, gerçekleşmesi hâlinde Avrupa güvenlik mimarisini üzerindeki etkileri son derece yüksek olacaktır. Benzer şekilde Gagavuzya'da ortaya çıkabilecek siyasi istikrarsızlık ile Karadeniz'de askerî

hareketliliğin artması, orta ve uzun vadede dikkatle izlenmesi gereken stratejik risk alanları arasında yer almaktadır.

4.1. Transdinyester’de Askerî Tırmanma Riski

Birleşme senaryosunda en kritik güvenlik riski Transdinyester bölgesinde ortaya çıkabilecek askerî gerilimdir. Moldova sınırları içinde yer almakla birlikte fiilen ayrılıkçı yönetimin kont-

veya güvenlik krizlerinin tırmandırılması gibi sonuçlar doğurabilir. Buna karşın Rusya’nın Ukrayna’daki savaş nedeniyle askerî kapasitesinin önemli ölçüde meşgul olması ve Transdinyester’e doğrudan kara bağlantısının bulunmaması, geniş çaplı bir askerî müdahale ihtimalini sınırlandırmaktadır.

4.2. Rusya’nın Hibrit Müdahale Riski

Mevcut güvenlik ortamında Rusya’nın en etkili araçlarından biri hibrit savaş

beklenebilir. Bu nedenle hibrit tehditler hem gerçekleşme olasılığı hem de yaratacağı stratejik sonuçlar bakımından en yüksek risk kategorisinde değerlendirilmektedir.

4.3. Gagavuzya Kaynaklı İç Güvenlik Riski

Gagavuz Özerk Bölgesi, birleşme senaryosunda Moldova’nın iç siyasi istikrarını etkileyebilecek önemli risk alanlarından biridir. 1994 tarihli özel

rolünde bulunan bölge, Rusya’nın Sovyet sonrası coğrafyadaki en önemli askerî nüfuz alanlarından biridir. Bölgede bulunan Rus askerî varlığı ve Cobasna mühimmat depoları, Moskova’ya önemli bir baskı aracı sağlamaktadır. Olası bir birleşme girişimi, Rusya tarafından NATO’nun doğruya doğru fiili genişlemesi şeklinde yorumlanabilir ve Transdinyester’de askerî hazırlıkların artırılması, tatbikatların yoğunlaşması

yöntemleridir. Doğrudan askerî güç kullanmak yerine dezenformasyon kampanyaları, seçim süreçlerine müdahale, siber saldırılar, enerji arzı üzerinden baskı oluşturma ve Rusya yanlısı siyasi aktörlerin desteklenmesi gibi yöntemlerin tercih edilmesi daha olası görünmektedir. Özellikle Moldova’nın Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde bilgi operasyonlarının ve kamuoyu manipülasyonunun yoğunlaşması

statü düzenlemesi, Moldova’nın egemenlik statüsünde köklü bir değişiklik yaşanması durumunda bölgenin kendi geleceğine ilişkin farklı siyasi talepler geliştirebilmesine hukuki zemin oluşturmaktadır. Gagavuzya’da birleşmeye yönelik desteğin sınırlı olması, protestoların, siyasi gerilimlerin ve dış aktörlerin etkisini artırabilecek hibrit faaliyetlerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu nedenle risk, doğrudan as-

kerî çatışmadan ziyade iç güvenlik ve siyasi istikrar boyutunda değerlendirilmektedir.

4.4. NATO–Rusya Arasında Yanlış Hesaplama Riski

Romanya’nın NATO üyesi olması nedeniyle olası birleşme yalnızca iki ülkeyi ilgilendiren bir mesele olmaktan çıkmaktadır. Rusya’nın birleşmeyi NATO’nun doğruya doğru fiili genişlemesi olarak algılaması, Karadeniz’de ve Romanya sınırında askerî faaliyetlerin artmasına neden olabilir. Tarafların caydırıcılık amacıyla gerçekleştireceği tatbikatlar, hava devriyeleri ve askerî konuşlandırmalar, yanlış değerlendirme veya iletişim eksikliğinden kay-

Özellikle enerji arzının kesintiye uğratılması veya kritik altyapılara yönelik koordineli siber saldırılar, konvansiyonel askerî çatışma yaşanmadan da ciddi güvenlik krizleri yaratabilecek hibrit araçlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle güvenlik değerlendirmesinin askerî, siber ve enerji boyutlarının birlikte ele alınması gerekmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Askerî risk matrisi çerçevesinde gerçekleştirilen analiz, olası birleşme senaryosunda en yüksek risklerin doğrudan konvansiyonel askerî çatışmadan ziyade hibrit güvenlik alanında yoğunlaştığını göstermektedir. Özellikle Transdinyester’de yaşanabilecek

rayna’da devam eden savaş ve Transdinyester’in coğrafi koşulları dikkate alındığında, Moskova’nın geniş ölçekli bir askerî müdahaleden ziyade siyasi nüfuz faaliyetleri, dezenformasyon kampanyaları, siber saldırılar, enerji baskısı ve ayrılıkçı bölgeler üzerinden yürütülecek dolaylı stratejilere yönelmesi daha gerçekçi görünmektedir. Bu durum, gelecekte güvenlik planlamasının yalnızca askerî kuvvet dengesine değil, hibrit tehditlere karşı kurumsal dayanıklılığın artırılmasına da odaklanmasını gerekli kılmaktadır.

Analiz ayrıca, Romanya-Moldova birleşmesinin yalnızca iki ülke arasındaki ilişkileri değil, Avrupa güvenlik mimar-

ASKERÎ RİSK MATRİSİ ÇERÇEVESİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN ANALİZ, OLASI BİRLEŞME SENARYOSUNDA EN YÜKSEK RİSKLERİN DOĞRUDAN KONVANSİYONEL ASKERÎ ÇATIŞMADAN ZİYADE HİBRİT GÜVENLİK ALANINDA YOĞUNLAŞTIĞINI GÖSTERMEKTEDİR. ÖZELLİKLE TRANSDİNYESTER’DE YAŞANABİLECEK ASKERÎ TIRMANMA, RUSYA’NIN HİBRİT OPERASYONLARINI ARTIRMASI, KRİTİK ALTYAPILARA YÖNELİK SİBER SALDIRILAR VE GAGAVUZYA KAYNAKLI İÇ SİYASİ İSTİKRARSIZLIK, KISA VE ORTA VADEDE EN DİKKATLE İZLENMESİ GEREKEN RİSK ALANLARI OLARAK ÖNE ÇIKMAKTADIR. BUNA KARŞILIK NATO İLE RUSYA ARASINDA DOĞRUDAN ASKERÎ ÇATIŞMA OLASILIĞI GÖRECE DÜŞÜK GÖRÜNMEKLE BİRLİKTE, BÖYLE BİR SENARYONUN AVRUPA GÜVENLİK DÜZENİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ SON DERECE AĞIR OLACAĞINDAN STRATEJİK ÖNEMİNİ KORUMAKTADIR.

naklanan kriz riskini artırabilir. Böyle bir senaryonun gerçekleşme olasılığı görece orta düzeyde değerlendirilse de etkisi son derece yüksek olacaktır.

4.5. Karadeniz, Siber Güvenlik ve Enerji Güvenliği

Romanya-Moldova birleşmesinin etkileri yalnızca kara güvenliği ile sınırlı değildir. Karadeniz’de askerî hareketliliğin artması, deniz ulaştırma hatlarının güvenliği ve NATO’nun bölgedeki caydırıcılık faaliyetleri üzerinde önemli etkiler oluşturabilir. Aynı zamanda elektrik şebekeleri, doğal gaz altyapısı, haberleşme sistemleri ve kamu kurumları gibi kritik altyapılar siber saldırıların hedefi hâline gelebilir.

askerî tırmanma, Rusya’nın hibrit operasyonlarını artırması, kritik altyapılara yönelik siber saldırılar ve Gagavuzya kaynaklı iç siyasi istikrarsızlık, kısa ve orta vadede en dikkatle izlenmesi gereken risk alanları olarak öne çıkmaktadır. Buna karşılık NATO ile Rusya arasında doğrudan askerî çatışma olasılığı görece düşük görünmekle birlikte, böyle bir senaryonun Avrupa güvenlik düzeni üzerindeki etkileri son derece ağır olacağından stratejik önemini korumaktadır.

Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu, Rusya’nın olası bir birleşmeye vereceği tepkinin büyük ölçüde hibrit araçlar üzerinden şekillenmesinin daha olası olduğudur. Mevcut askerî kapasite, Uk-

risinin geleceğini de etkileyebilecek stratejik bir senaryo olduğunu göstermektedir. Avrupa Birliği açısından temel öncelik, Moldova’nın bağımsız ve egemen bir devlet olarak üyelik sürecini tamamlamasıdır. NATO açısından ise olası birleşmenin doğurabileceği güvenlik sonuçlarının, özellikle Karadeniz bölgesi, Romanya’nın doğu sınırı ve Moldova’nın kırılgan güvenlik ortamı dikkate alınarak önceden değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Benzer şekilde Moldova’nın iç siyasi bütünlüğünün korunması, Gagavuzya ve Transdinyester gibi hassas bölgelerde gerilimin tırmanmasını önleyebilecek siyasi ve diplomatik mekanizmaların güçlendirilmesi de kritik öneme sahiptir.